

Zastosowanie fotobiomodulacji laserowej przy zabiegach z zakresu chirurgii śluzówkowo-dziąsłowej – opis przypadku

Nieprawidłowości anatomiczne tkanek miękkich jamy ustnej, takie jak: wąska strefa dziąsła właściwego, płytki przedsionek, nieprawidłowo przyłączone wędzidełko warg (tzw. *pull syndrome*), są ważnymi czynnikami etiologicznymi w rozwoju patologii przyzębia: recesji dziąsłowych czy zlokalizowanego przewlekłego zapalenia przyzębia. Jedną z metod leczenia tego typu zaburzeń jest przeszczep nabłonkowo-łącznotkankowy z podniebienia twardego (ang. *free gingival graft* – FGG; autogenny wolny przeszczep błony śluzowej – AGG). Postępowanie chirurgiczne pozwala na wyeliminowanie lub znaczną redukcję powyższych wad anatomicznych, a tym samym zapewnia długoterminowe utrzymanie zdrowego przyzębia (1-3). Jednak częstymi powikłaniami są ból pozabiegowy i trudności w przyjmowaniu pokarmów oraz wynikająca z tego absencja zawodowa i społeczna. Z tego względu rozważa się wspomagająco zastosowanie nowoczesnych metod przyspieszających procesy regeneracji ran pooperacyjnych, takich jak np. fotobiomodulacja laserowa. Wpływ lasera ma istotne znaczenie w zmniejszeniu dolegliwości bólowych i innych objawów zapalnych, przyspiesza gojenie poprzez wzrost nabłonkowania i rewaskularyzacji, co polepsza komfort pacjenta i końcowy efekt estetyczny (4, 5).

Terapia laserami małej mocy LLLT (ang. *low-level laser therapy*) opiera się na zasadzie efektu fotobiomodulacji (4-7). W wyniku przenikania fali elektromagnetycznej w głąb tkanek zapoczątkowany zostaje

szereg przemian metabolicznych. Na poziomie komórkowym w tkankach bezpośrednio naświetlanych powstają tzw. efekty pierwotne obejmujące reakcje: biochemiczne, bioelektryczne i bioenergetyczne. Dochodzi do odblokowania cytochromu C w przebiegu łańcucha oddechowego w mitochondriach (skutkuje to zwiększeniem produkcji ATP, a wtórnie DNA, RNA oraz białek w jądrze komórkowym). Dodatkowo dochodzi do:

- wyrównania potencjału spoczynkowego i stabilizacji błon komórkowych (hiperpolaryzacja dzięki dodatkowemu transportowi jonów przez pompę Na/K),
- miejscowego wzrostu uwalniania serotoniny z płytek krwi,
- zmiany stężenia histaminy i heparyny.

Efekty pierwotne stanowią punkt wyjścia dla efektów wtórnych (zachodzących w tkankach okolicznych), czyli działania przeciwbólowego, przeciwzapalnego i biostymulacyjnego. W efekcie ich działania na poziomie tkankowym dochodzi do poprawy mikrokrazenia (lepsze dotlenienie i odżywienie tkanek) poprzez rozszerzenie naczyń krwionośnych (tym samym przyspieszenia resorpcji obrzęków) oraz pobudzenia angiogenezy i waskularyzacji, przyspieszenia i zwiększenia proliferacji, keratynocytów, fibroblastów i osteoblastów oraz wzrostu produkcji kolagenu (co przede wszystkim wpływa na procesy ziarninowania i gojenia ran). Dodatkowym zyskiem jest tzw. immunomodulacyjny efekt laseroterapii, która wpływa

TITLE: Application of laser photobiomodulation in muco-gingival surgeries – a case report

STRESZCZENIE: Liczne prace oryginalne i kazuistyczne pokazują wszechstronne zastosowanie terapii niskoenergetycznej LLLT (ang. *low-level laser therapy*) w stomatologii. Fotobiomodulacja laserowa istotnie poprawia efekty terapeutyczne zabiegów (działanie przeciwbólowe, przeciwzapalne i przeciwobrzękowe), zmniejsza ryzyko infekcji (działanie immunostymulujące), przyspiesza procesy regeneracyjne w uszkodzonych tkankach (działanie biomodulacyjne), a tym samym zwiększa

komfort życia pacjenta w fazie pooperacyjnej i/lub leczniczej. W pracy omówiono przypadek leczenia wąskiej strefy dziąsła właściwego oraz cienkiego fenotypu dziąsłowego metodą przeszczepu nabłonkowo-łącznotkankowego z podniebienia twardego dodatkowo wspomaganego LLLT.

SŁOWA KLUCZOWE: laser diodowy, fotobiomodulacja, zaburzenia śluzówkowo-dziąsłowe, terapia niskoenergetyczna, LLLT
SUMMARY: Numerous original and casuistic papers show a comprehensive use of low-level laser (LLL) therapy in dentistry. Laser photobiomodulation significantly improves the therapeutic effects

of treatment (analgesic, anti-inflammatory and anti-swelling effects), reduces the risk of infection (immunostimulating effect), accelerates regenerative processes in damaged tissues (photobiomodulation effect), and thus increases the quality of life of a patient in the postoperative and/or therapeutic phase. The paper discusses a case of the treatment of the narrow gingiva and thin gingival phenotype using free gingival graft from the hard palate, additionally supported by LLLT.
KEYWORDS: diode laser, photobiomodulation, muco-gingival disorders, low-level laser therapy, LLLT

na produkcję protein obronnych (interferonu, lizozymu), zwiększa liczbę i aktywność limfocytów T, pobudza aktywność monocytów, makrofagów i neutrofilii, a także uwalnianie miejscowych czynników wzrostu oraz okresowo zwiększa poziom przeciwciał (4-8).

Liczne prace oryginalne i kazuistyczne pokazują wszechstronne zastosowanie fotobiomodulacji w stomatologii, zarówno w formie monoterapii, jak i terapii uzupełniającej leczenie podstawowe. Laseroterapia istotnie poprawia efekty terapeutyczne zabiegów (działanie przeciwbólowe, przeciwzapalne i przeciwbrzękowe), zmniejsza ryzyko infekcji (działanie immunostymulujące), przyspiesza procesy regeneracyjne w uszkodzonych tkankach (działanie biomodulacyjne), a tym samym zwiększa komfort życia pacjenta w fazie pooperacyjnej i/lub leczniczej (5, 6).

W pracy omówiono przypadek leczenia z zakresu chirurgii śluzówkowo-dziąsłowej wraz z zastosowaniem LLLT.

Opis przypadku

Pacjent, lat 28, zgłosił się do Poradni Zakładu Chorób Przyzębia i Błony Śluzowej Jamy Ustnej Katedry Stomatologii Zachowawczej z Endodoncją Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Zabrze w celu pogrubienia cienkiego fenotypu dziąsłowego oraz posze-

rzenia wąskiej strefy dziąsła właściwego. W wywiadzie nie podawał żadnych chorób ogólnoustrojowych, nie przyjmował na stałe leków, nie był leczony ortodontycznie. Pacjenta odpowiednio zmotywowano oraz nauczono prawidłowej techniki szczotkowania zębów i właściwych nawyków higienicznych. W badaniu klinicznym stwierdzono obecność cienkiego biotypu dziąsłowego (0,7-0,8 mm) – pomiaru dokonano przy zastosowaniu ultrasonografu biometrycznego Pirop (Echo-Son®, Puławy, Polska) – wąską strefę dziąsła właściwego (1-2 mm) oraz występowanie tzw. „pull syndromu” w obrębie zębów 32-42.

Pacjenta zakwalifikowano do zabiegu poszerzenia wąskiej strefy dziąsła właściwego żuchwy metodą wolnego przeszczepu nabłonkowego łącznotkankowego z podniebienia twardego techniką klasyczną. Po fazie higienizacyjnej, obejmującej scaling nad- i poddziąsłowy oraz polishing, przeprowadzono w znieczuleniu miejscowym zabieg chirurgiczny w odcinku zębów od 32 do 42. Pierwszym etapem fazy chirurgicznej było wytworzenie łoża dla przeszczepu, które polegało na wykonaniu cięcia skalpelem 15c, nadokostnowo na granicy śluzówkowo-dziąsłowej z łukowatym odciążeniem na obu końcach (4-5 mm dowierzchołkowo) (fot. 1). Następnie wypreparowano płat nadokostnowo, przesunięto

reklama

Fot. 1. Wytworzenie łoża dla przeszczepu w odcinku zębów od 32 do 42

Fot. 2. Miejsce dawcze zabezpieczone podwieszającymi krzyżowymi szwami materacowymi

Fot. 3. Program biomodulacyjny

Fot. 4. Miejsce biorcze 7 dni od zabiegu

go 5-6 mm dowierzchołkowo, z odcięciem przyczepów mięśni i więzadeł. Zgodnie z techniką zabiegu kolejnym krokiem było sporządzenie szablonu ze sterylnej folii aluminiowej o 1 mm mniejszego i węższego od rany w miejscu biorczym. Zabieg pobrania przeszczepu w miejscu dawczym również w znieczuleniu miejscowym został przeprowadzony przy użyciu nowego skalpela 15c. Linia cięcia odpowiadała obrysowi wcześniej przygotowanego szablonu, w okolicy za fałdami podniebiennymi, 3 mm od brzegu zębów w II ćwiartce. Grubość przeszczepu wynosiła około 1,5 mm. Ranę w miejscu dawczym zabezpieczono podwieszającymi krzyżowymi szwami materacowymi przy zastosowaniu nieresorbowalnych nici 4.0 (fot. 2). Pobrany przeszczep został następnie wprowadzony w okolice biorczą, wszyty i unieruchomiony szwami nieresorbowalnymi 6.0 zgodnie ze standardową techniką zabiegową. Pacjenta poinformowano o zaleceniach pozabiegowych: zaprzestaniu szczotkowania zębów (w okolicy pozabiegowej) od dnia zabiegu do 14. doby oraz stosowaniu płukanki zawierającej dwuglukonian chlorheksydyny (Eludril Classic®) dwa razy dziennie (delikatne opłukiwanie przez 1 min przez 14 dni). Na wizytach kontrolnych przeprowadzana została każdorazowo toaleta ran – ostrożne przemywanie ran solą fizjologiczną przy użyciu jałowego gazika.

Bezpośrednio po zabiegu, jak i w 2., 4., 7., 9., 11. i 14. dobie obie rany (miejsce dawcze i biorcze) poddano fotobiomodulacji. Zastosowano laser diodowy SMART™PRO (Lasotronix, Piaseczno, Polska) o długość fali 635 nm, przy następujących parametrach ustawień fizycznych: energia – 3 J/cm², moc – 100 mW, czas – 15 s, praca ciągła lasera (CW) – wykorzystano fabryczny program „gojenie pochirurgiczne” (fot. 3). Naświetlania wykonywano poprzez światłowód szklany o średnicy 8 mm, bezkontaktowo z odległości 1 mm od rany, punktowo (3 punkty w miejscu dawczym i 3 punkty w miejscu biorczym). Odległość między punktami naświetlania wynosiła około 2 mm. Równocześnie podczas wizyt kontrolnych w 7. i 14. dobie sporządzano dokumentację fotograficzną. Po zabiegu pacjent oceniał ponadto subiektywnie, za pomocą przygotowanej ankiety wg VAS, ból oraz uczucie obrzęku w miejscu dawczym i biorczym w 1., 2., 4., 7. i 14. dobie po zabiegu. Miesiąc po zabiegu wykonano kolejną dokumentację fotograficzną.

Podsumowanie

W czasie wizyt kontrolnych klinicznie zaobserwowano pozytywny wpływ fotobiomodulacji laserowej na gojenie się rany już w 7. dobie w miejscu biorczym (część

Fot. 5. Miejsce dawcze 7 dni od zabiegu

Fot. 6. Miejsce biorcze 14 dni od zabiegu

Fot. 7. Miejsce dawcze 14 dni od zabiegu

Fot. 8. Miejsce biorcze miesiąc po zabiegu

Fot. 9. Wzór ankiety nasilenia obaw/strachu przed zabiegiem oraz dolegliwości po zabiegu

łącznotkankowa przeszczepu całkowicie zwaskularyzowana, zintegrowana z tkankami otaczającymi, różowa, z niewielkimi ogniskami martwicy nabłonka (fot. 4), jak i dawczym (rana gojąca się przez ziarninowanie z ogniskami napęczającego nabłonka) (fot. 5). W 14. dobie obie rany były pokryte całkowicie nabłonkiem, otaczające tkanki wykazywały niewielki stan zapalny (fot. 6, 7). Na wizycie kontrolnej miesiąc po zabiegu przeszczep w miejscu biorczym był całkowicie wgojony, bez cech zapalenia, z nabłonkiem pokrywającym, który fenotypowo wykazywał cechy nabłonka miejsca dawczego na podniebieniu twardym (fot. 8). Na podstawie analizy odpowiedzi w ankiecie stwierdzono bardzo dobrą tolerancję na odczucia pozabiegowe. Niewielkie dolegliwości bólowe i obrzęk utrzymywały się jedynie przez 3 dni (fot. 9). Dolegliwości te nie wymagały jednak farmakologicznego leczenia przeciwbólowego. Nie wystąpiło ani przedłużone, ani oddalone krwawienie z ran pozabiegowych.

Za wprowadzeniem fotobiomodulacji laserowej do codziennej praktyki lekarza dentysty przemawiają jej cechy:

- nieinwazyjność metody,
- powtarzalność,

- łatwość użytkowania,
- wysoki wskaźnik akceptacji pacjenta,
- korzystny wpływ na efekty leczenia.

Niejednokrotnie laseroterapia pozwala wyeliminować leczenie farmakologiczne, zmniejszyć liczbę powikłań oraz skrócić czas rekonwalescencji chorego. Zastosowanie LLLT w monoterapii albo jeszcze lepiej – jako ważnego elementu leczenia kompleksowego powinno stać się obecnie standardem leczenia stomatologicznego i opieki pozabiegowej. ■

Praca finansowana z umowy statutowej nr: KNW-1-187/N/6/K.

Piśmiennictwo dostępne w redakcji.

- 1 Zakład Chorób Przyzębia i Błony Śluzowej Jamy Ustnej Katedry Stomatologii Zachowawczej z Endodontcją Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach 41-800 Zabrze, Plac Traugutta 2 kierownik Zakładu: dr hab. n. med. Dariusz Skaba
- 2 NZOZ Przychodnia Stomatologiczna „Prodent” 42-100 Kłobuck, Rynek im. Jana Pawła II 18